

Læreruddannelsen i Grønland er ikke et lån fra Danmark

Af Ib Goldbach

Det siges tit, at skolen og læreruddannelsen i Grønland er kopieret efter de danske forhold. Tidligere har der da også været et ønske om den størst mulige lighed. Men med Hjemmestyrets indførelse var det først og fremmest skolen og læreruddannelsen, der stod for en reformation.

Den nye læreruddannelse påbegyndtes 1. august 1980. Den afløste en læreruddannelseslov af 1964, der er nærmere beskrevet i Grønlandsministeriets bekendtgørelse af maj samme år. Denne læreruddannelse lignede den danske læreruddannelse af 1954 – i det mindste i bekendtgørelsens ordlyd. Virkeligheden har i perioden 1964 og frem til

1980 krævet en anden praksis, som har været mangelfuldt eller slet ikke beskrevet i den grønlandske lovsamling. En sådan situation har ikke været holdbar for hverken studerende, lærere eller seminariets styrelse.

Samtidig har den danske læreruddannelse undergået radikale ændringer fra 1966 og frem til idag, og nye træk i denne udvikling har man også ønsket i en tilpasset form at indføre i Grønland.

Dansk ikke bedst

Nu er det imidlertid ikke sådan, at alt hvad der er godt i Danmark, absolut også vil have succes i Grønland. Ofte endda tværtimod. Når vi taler om skole-

Ib Goldbach er mag. art. i pædagogik, har undervist ved Holbæk Seminarium 1971–1974 og 1975–1977, var kandidatstipendiat ved Danmarks Lærerhøjskole 1974–1975, og har udgivet flere artikler og bøger. Han blev adjunkt ved Ilinniarsissuaq, Grønlands Seminarium 1977–1979, og 1978–1979 tillige praktikleder. Siden 1979 studielektor og sous-chef samme sted.

Grønlands Seminarium 1925.

uddannelser og læreruddannelser gælder det jo, at indholdet i disse på en eller anden måde udgør en del af den national-kulturelle særegenhed. Af den grund kan det til tider være yderst betænkeligt og undertiden til stor gene at transplantere uddannelseselementer fra et land til et andet, blot fordi de har vist sig levedygtige i det ene land.

En engelsk skolemand ved navn Michael E. Sadler var allerede i år 1900

opmærksom på dette problem, idet han metaforisk, men ganske klart udtrykte:

»Når vi studerer fremmede landes uddannelser, må vi ikke glemme, at hvad der foregår uden for skolen, betyder endnu mere end det, der foregår indenfor, og at det styrer og fortolker tingene i skolen. Vi kan ikke slentre rundt i verdens pædagogiske systemer og plukke en blomst fra én busk og nogle blade fra en anden, og så forvente at få en plante ud

Grønlands Seminarium 1925.

af det, når vi stikker den i vores egen jord».

Skole- og læreruddannelse i Grønland har i tiden fra 1950 til i dag stort set bestået af kulturelle lån fra Danmark. Intentionerne var de bedste på begge sider af Atlanten. Grønland blev et dansk amt og skulle som sådant behandles på lige fod med andre danske amter. Men ligheden blev til ensartethed, som bedst kan beskrives som pædagogisk vold.

Grønlandisering

Med hjemmestyrets indførelse markeres et skift i denne overførelsestrang. Man henter fortsat gerne inspiration i udlandet, men forsøger at indpasse den i en eksisterende struktur. En sådan proces tager lang tid, og der er ingen grund til at tro, at skole- og læreruddannelsen, således som den ser ud i dag i Grønland, har nået endemålet. Dels skal der lang tid til at lave om på den veletablerede

tradition, at »i Danmark gør de det bedre«, dels fik hjemmestyret mange opgaver på én og samme tid: kommunalt selvstyre, kommunalisering af folkeskolen (der hidtil har været centralt styret), en ny folkeskoleordning og en ny læreruddannelsesordning.

Man skal således ikke undre sig over, at en lang række elementer i skolen og i læreruddannelsen stadigvæk er mere eller mindre identiske med skolen og seminarieverdenen i Danmark.

En anden vigtig faktor i den nye læreruddannelse har været, at man fra politisk side først ville tegne en ny folkeskole og indrette læreruddannelser herefter. Det betød, at et arbejdsudvalg, der blev nedsat af Ministeriet for Grønland allerede i 1970 med det kommissorium at skitsere en ny læreruddannelse i Grønland, efter indstilling fra Grønlands Landsråd blot 2 år senere stillede sit arbejde i bero, fordi landsrådet ville have lagt skolen i faste rammer. Først 3 1/2 år senere genoptog udvalget sit arbejde, efter at en skitse til den nye skoleordning i princippet var godkendt af landsrådet.

Imidlertid har arbejdet med den nye skole og arbejdet omkring læreruddannelsen ændret sig fra efteråret 1975 til Hjemmestyrets indførelse. Den nye danske skolelov af 1975 har spillet ind, men samtidig har udviklingen i Grønland krævet, at den danske skole ikke blot skulle efterlignes.

Skolen

Fælles for skolen i Grønland og skolen i Danmark blev afgangsprøverne og de udvidede afgangsprøver. Det betyder

ganske vist også, at undervisningsindholdet i de fag, hvor man kan tage afgangsprøver, stort set blev identiske med indholdet i de danske fag – her naturligvis undtaget faget grønlandsk, i dag et eksamensfag, hvad det ikke var for blot nogle år siden!

Forskellene mellem den grønlandske og den danske skole er i dag større i antal og mere vidtrækkende. Her skal nævnes de vigtigste nye træk ved skolen i Grønland:

- 1) en prioritering af modersmålet
- 2) dansk defineres som fremmedsprog og ikke som modersmål nr. 2
- 3) skolens struktur, udelt skole
- 4) obligatorisk børnehaveklasse
- 5) invitation til tværfagligt samarbejde
- 6) oprettelsen af nye fag, der specielt peger mod det grønlandske samfund
- 7) mere fleksible udskolingsmuligheder
- 8) større faglig opmærksomhed overfor hvad der sker på de nordlige breddegrader
- 9) bygdeskolens muligheder må ikke forringes

Modersmålet grønlandsk

ad 1–2. I Landstingsforordning nr. 6 af okt. 1979 om folkeskolen hedder det i § 1, at undervisningssproget er *grønlandsk* – ganske vist med den begrænsning, at »i det omfang lærerkræfterne, undervisningsmidlerne eller hensynet til den enkelte elev gør det nødvendigt kan dansk tillige være undervisningssprog«.

Selv om praksis mange steder viser, at undervisningssproget er dansk, er det første gang, at en folkeskoleforordning i Grønland nævner generelt, at grønlandsk er sproget. Under tidligere skole-

love krævedes kun grønlandsk som undervisningssprog i fagene grønlandsk og kristendomskundskab. I denne Landstingsforordning har man hermed anført, at grønlandsk er overordnet dansk.

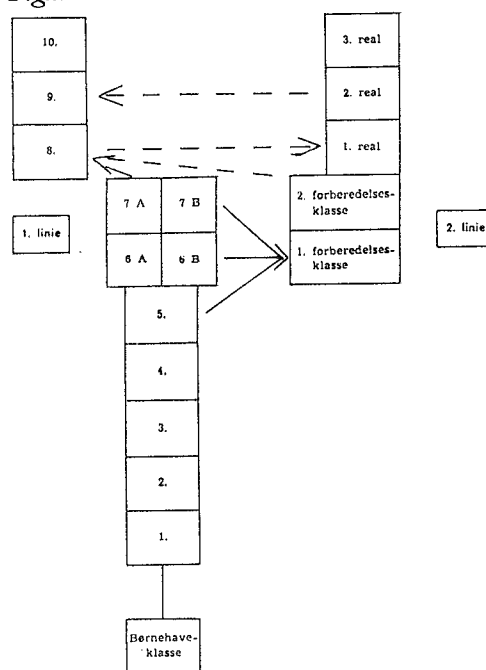
Tillige er omfanget af grønlandsk-timerne steget. I børnehaveklassen (i Grønland betegnet 1. klasse) er undervisningen udelukkende grønlandssproget (skulle i hvert fald være det), dansk er først obligatorisk fra 4. klasse, men kan optages på timeplanen i 2. og 3. klasse. Endvidere gives der i dag undervisning i grønlandsk som fremmedsprog for ikke-grønlandske elever, dvs. fortrinsvis danske elever.

I den tidligere sprogundervisning, hvor man sigtede mod at gøre den grønlandske skoleungdom dobbeltsproget ved at indføre dansk lige fra skolens begyndelse, opnåede man vitterligt at

Figur 1

13. klasse	Kursusskole
12. klasse	
11. klasse	Fortsættelsesskole
10. klasse	
9. klasse	Hovedskole
8. klasse	
7. klasse	
6. klasse	
5. klasse	
4. klasse	
3. klasse	Forskole
2. klasse	
1. klasse	

Figur 2

Skolens struktur efter skoleloven af 1967.

udklække mange dobbeltsprogede grøn-lændere, som uden problemer kunne gå ind i videregående uddannelser både i og uden for Grønland. Men den samme sprogpolitik efterlod endnu flere grøn-lændere som »dobbelt-halvsprogede«, der oplevede sig selv i en sproglig amputation i begge sprog.

Udelt skole

ad 3. Skolens struktur er radikalt ændret, se fig. 1. Umiddelbart vil den danske læser falde over, at skolen omfatter 13 undervisningsår, inklusiv børnehaveklasse. Denne langvarige skolegang kræver ganske vist en kommentar, men den adskiller sig ikke fra den forudgående skolestruktur, se fig. 2. I den gamle skolestruktur kunne en elev være nødt til at ofre 2 år i særlige forberedelsesklasser

efter 7. skoleår for at komme ind i realafdelingen. Fordelen ved den nye struktur er, at den er énstrengt.

Hvis det gælder om for den enkelte elev at deltage i folkeskolens afgangsprøver eller udvidede afgangsprøver, er der nu ikke længere nogen blindgyder i skoleuddannelsen på vejen mod dette mål. Eleven kan fremover gå til afgangsprøver efter 11., 12. og 13. skoleår og til udvidet afgangsprøve efter 12. og 13. skoleår. Reglerne for at gå op til udvidet prøve er de samme som i Danmark.

Eksamensmuligheden er således ét år »forsinket« i forhold til den danske afgangsprøve. Det skyldes den særlige sprogsituation. Afgangsprøven skal fortsat kvalificere til optagelse på videreuddannelse, både i erhvervsorienterede uddannelser og i gymnasium og HF-kurser, hvad enten det finder sted i Grønland eller i Danmark. Men den oplagte fordel ved det lange énstrengede forløb er, at eleven selv kan vælge sit afgangså.

Børnehaveklasse

ad 4. Børnehaveklassen er blevet obligatorisk. Undervisningspligten er udvidet med 2 år, således som det skete i Danmark, men i Grønland blev der lagt et år til i begge ender af det tidligere obligatoriske forløb. Det var ingen vanskelig beslutning at gøre børnehaveklassen obligatorisk og herefter døbe den 1. klasse, idet 90–95 % af alle børn allerede frekventerede børnehaveklasse. Men det var kun den praktiske side af sagen.

Ideelt er der sket det, at det nu er muligt at betragte de tre første skoleår (børnehaveklasse og 1.–2. klasse) som en pædagogisk helhed. Denne helhed beteg-

nes forskole, og en sådan enhed, hvor man forsøger at undgå klasselærerskift (også selv om det betyder, at børnehaveklasselederen skal følge med op i 2. og 3. klasse), betyder, at man kan sikre det enkelte barn en tilfredsstillende sproglig og begrebsmæssig udvikling, både med hensyn til den sproglige identitet og med hensyn til en harmonisk personlighedsudvikling.

Fagintegration

ad 5. Som i den danske skoleuddannelse er nogle af de små fag kommet i klemme, hvad angår antal lektioner. Det er således almindeligt at betragte historie, geografi og biologi under én hat som orientering. I forskolen arbejdes der i udpræget grad tværfagligt. Derudover angiver Landstingsforordningen muligheder for samlæsning inden for alle skoletrin, i en sådan grad at begrebet fagintegration formentlig vil være et samlende symbol for en fremtidig skoleforordning i Grønland.

Særlige fag

ad 6. Hele arbejdet med den nye skoleforordning i Grønland har ikke levnet tid til en grønlandisering af fagenes indhold. Skolens struktur og diskussioner om faget grønlandssks placering, faget kristendoms status og faget engelsks frivillige status har sammen med skolens formålsparagraf været hovedemner i den landstingsforsamling, der vedtog skoleforordningen af 1979.

Imidlertid skulle forordningen føres ud i livet allerede i august 1980, og derfor indskrænkede man sig til at oversætte de danske vejledende læseplaner til

Fangst/fiskeriorientering som fag. Fot.: Ebbe Mortensen, Godhavn 1977.

grønlandsk – og for de fleste fags vedkommende uden nogen større modifikation.

Ved siden af er der imidlertid udarbejdet læseplaner til fag, som alene peger mod vore breddegrader: jagtvåbenlære, skindbehandling og skindsyning, fangst/fiskeriorientering. I fremtidige skoleforordninger vil disse og andre grønlandskorienterede emner og kurser glide ind i de eksisterende fag, således at de ikke antropologisk kan betragtes som et særligt grønlandsk vedhæng, men som en del af læseplanen.

Udskoling

ad 7. Som det fremgår af fig. 1 består skolen efter hovedskolen af en særlig 2-årig fortsættelsesskole og en 2-årig kursusskole. Forskellen på disse to skoleformer, til forskel fra hovedskolen, er,

at antallet af obligatoriske fag er mindsket, hvilket giver plads til, at eleven selv kan sammensætte sin fagkreds efter sit uddannelses- eller erhvervsønske. I kursusskolen, der er endnu mere begrænset i sin obligatoriske fagrække end fortsættelsesskolen, er kun fagene grønlandsk, dansk og samtidsorientering obligatoriske. Oven på må eleven sammensætte sine ønskede fag op til max. 36 ugentlige lektioner. Eleven har på dette tidspunkt nået en moden alder og er i stand til om ikke at vælge erhverv eller uddannelse, så i det mindste at have forestillinger om erhvervsretning eller uddannelsesretning, som det så er kursusskolens opgave at søge at imødekomme. Hensigten med kursusskolen er således også, at eleven kan fuldstændiggøre sin afsluttende skoleuddannelse for netop at kvalificere sig efter sine egne ønsker.

Mangel på lærebøger

ad 8. Der har ikke tidligere været meget grønlandssproget undervisningsmateriale, og der er i dag også væsentligt mindre, end der er dansksproget materiale tilgængeligt i den danske skole. Bortset fra lærebøger i grønlandsk og kristendomskundskab og enkelte grundbøger i historie og biologi, der foreligger i en tosproget udgave, har danske undervisningsbøger domineret materialemarkedet i Grønland.

Der har været og er stadig en voldsom udfordring for de grønlandssprogede lærere til selv at udfærdige undervisningsmateriale, der er dømt til den ret primitive form, som selvkomponerede materialer ofte har, endda set ved siden af at den grønlandske lærer ofte læser to, fire eller seks overtimer, samtidig med at han får en særlig social funktion som tolk for forældre og dansksprogede kolleger.

Lærebogssituationen er i dag langt fra tilstrækkelig, men lærere og lærebogsproducenter har forlængst set problemet i øjnene, og mange bøger er i dag oversat og flere på vej. Det er ikke længere kun den klassiske grundbog, men også småhæfter til emneundervisning, der i dag er på vej på grønlandsk.

Inuit-bevægelsen

Hertil kommer, at man på politisk og intellektuelt plan gennem den sidste halve snes år intenst er begyndt at orientere sig langs de nordlige breddegrader til INUIT i Canada og Alaska, til Samerne i Skandinavien og delvist til »eskimoerne« i Sovjet. Denne orientering er udvidet til

den såkaldte 4. verden, til verdens truede folkeslag, og vil givetvis i løbet af ganske få år også smitte af i folkeskolen og vil give et mindst lige så epokegørende udblik, som dengang europæiske børn oplevede, at der fandtes en 3. verden. I Grønland bliver den forstærket af, at man ikke er tilskuer, men deltager i en verdensproces.

Bygderne

ad 9. Vareforsyningspolitikken har som bekendt dels lokket, dels tvunget en stor del af den grønlandske befolkning fra bygderne til byerne. Bygdebefolkningen er inden for de sidste 2 årtier reduceret til det halve, således at der i dag bor ca. 25 % af befolkningen i bygder. Men kun ca. 19 % af børneflokkene går i bygdeskoler. Heri skal medregnes, at bygdeskolerne ikke har nogen skoleoverbygning, og at mange bygdebørn derfor bor på elevhjem i de nærliggende byer.

Befolkningskoncentrationspolitikken har som bekendt været stærkt kritiseret siden slutningen af forrige 10-år. Begge partier i Landstinget hævder – ikke mindst her i valgkampen – at bygderne skal støttes. Selv om den økonomiske støtte til bygderne har været mindre end ønsket og lovet, er der rundt omkring stærke initiativer til at styrke bygden på det kulturelle og undervisningsmæssige område. 9. klasse er således en realitet i mange bygder, og flere større bygder taler om et etablere 10. og 11. klasse, hvorefter også afgangsprøven skal kunne lægges i bygden.

Fra seminariet. Fot.: Åge Lyberth.

Læreruddannelsen

På trods af, at de ovenstående linjer er en beskrivelse af folkeskolen i Grønland, er artiklens emne læreruddannelsen. Men som jeg sagde forhen, stoppede det gamle landsråd udvalgsarbejdet med den nye læreruddannelse, fordi man først ville have lagt folkeskolen i faste rammer. Det være hermed gjort – også over for læseren. Og her er så – værsgod – grundlaget for at etablere en ny læreruddannelse.

En af de ting, der stod udvalget klart, så at sige allerede før arbejdet indledtes, var at læreruddannelsen skulle være énstrengt. Man har ikke ønsket én læreruddannelse til bygden og en anden til

byen, eller én til *lågstadiet*, én til *mellanstadiet* og én til *högstadiet*, således som man kendte det fra Sverige. Man ville én og kun én læreruddannelse.

Denne énstrenghed (som jeg personligt vil fremhæve som det rigtigste i Grønland både i dag og i tiden fremover) giver imidlertid et enormt problem for læreruddannelsen:

Den skal kvalificere den kommende lærer til at undervise på folkeskolens samtlige 13 alderstrin, den skal kvalificere til bygdeskolens samlede og samtidig differentierende undervisning, hvor mangel på årgangsdeling er det almindelige og fortsat vil være det. Den skal kvalificere til eksamensgivende under-

visning på udvidet niveau i skolens afgangsklasser, og den skal kvalificere til børnehaveklassens undervisning i legende aktiviteter.

Denne opgave er indlysende ikke let at løse, og jeg vil da heller ikke hævde, at den skikkelse, vi i dag har givet den grønlandske læreruddannelse, er den rigtigste til den grønlandske skole fremover.

Tabel 1

Fagene og kursernes timetal i ny læreruddannelse

Uddannelsen består af 7 fællesfag, 3 valgfag, der vælges blandt 6 mulige fag og 1 liniefag samt 5 kurser.

Fællesfag	Samlet timetal
Det pædagogiske fagområde	616
grønlandsk	196
dansk	140
regning/matematik	140
kristendomskundskab/religion . . .	140
naturorientering	168
samfundsorientering med eskimologi	168
Valgfag	
(hvoraf vælges 1 af hvert fagpar):	
valgfag I formning, husgerning . .	154
valgfag II, sang/musik, idræt . . .	154
valgfag III, sløjd, håndarbejde . . .	154
Liniefaget	364
Kurser:	
studieinstruktion	25
skrivning, delvis skemalagt	42
retorik, delvis skemalagt	42
AV-teknik	25
Lejrskole	25

Læreruddannelsens tilblivelse

Som tidligere nævnt blev det første arbejdsudvalg vedr. en ny grønlandsk læreruddannelse nedsat allerede i 1970, dernæst berostillet af landsrådet, og atter genoptaget efter at principperne for folkeskolen var fastlagt.

Udvalget, der var sammensat af repræsentanter fra Grønland og Danmark, bestod af 2 repræsentanter for undervisningsministeriet, 2 repræsentanter for Danmarks Lærerforening/Grønlands Lærerforening, 2 repræsentanter for Ministeriet for Grønland, skoledirektøren for det grønlandske skolevæsen, Grønlands Seminariums rektor, 1-2 repræsentanter fra lærerrådet ved Grønlands Seminarium og 1-2 studenterrepræsentanter fra Grønlands Seminarium.

Første del af udvalgsarbejdet mundede ud i en betænkning i foråret 1977 (Ministeriet for Grønland 12. maj 1977), for dog blot at fortsætte i et nyt udvalgsarbejde med en delvis ny besætning hvad personnavnene angik. Udvalget viste sig særdeles funktionsdygtigt (indbefattet de slagsmål, der ikke kan undgås i den slags udvalg, bestemt af den geografiske afstand, kulturforskel, organisationsmæssige hensyn og i nogen grad mere eller mindre personlige kæpheste).

Udvalget blev enigt om en række fag, der skulle indgå i den nye grønlandske læreruddannelse. Herefter var det op til seminariets lærere i samarbejde med udpegede studielektorer i Danmark at beskrive de enkelte fag. Denne fagbeskrivelse foreligger i dag som Kultur- og Undervisningsdirektionens cirkulære

13/80 (marts 1980). Hermed var fagene navngivet og indholdsbeskrevet, og det totale timetal i hvert fag angivet, hvorefter det var seminariets (og det vil sige rektors, fællesudvalgets og lærerrådets) opgave at fordele fag og timetal i de enkelte semestre over den fireårige læreruddannelse.

Læreruddannelsens skikkelse

Tabel 1 viser fagene og kursernes totale timetal og fig. 3 viser fagenes timetal fordelt på de enkelte semestre.

Kurserne i læreruddannelsen har det samme omfang som kendes fra læreruddannelsens i Danmark af 1966. Indholdet i kurserne adskiller sig heller ikke fra de tilsvarende danske kurser, bortset fra kursus i lejrskole, som naturgeografisk hos os har et indhold, som sikkert mange danske lærerstuderende ville mis-

unde. Men funktionen er den samme som i Danmark: at gøre den studerende dygtigere til selv at tilrettelægge lejrskole for elever i folkeskolen.

Men i de enkelte fagbeskrivelser og i selve læreruddannelsens struktur er der stor forskel fra den danske læreruddannelse og fra den hidtidige grønlandske læreruddannelse.

De vigtigste kendetegn på den nye læreruddannelse er:

- 1) Indgangsniveauet
- 2) det grønlandske sprog
- 3) læreruddannelsens struktur: mange fag, kun 1 liniefag
- 4) valgfagene
- 5) naturorientering og samfundsorientering med eskimologi
- 6) det pædagogiske fagområde
- 7) praktisk skolegerning
- 8) mødepligt.

Figur 3

semester	fællesfag							valgfag			liniefag
	pædagogiske fag	grønlandsk	dansk	regning matematik	kristendom	samfunds orient.	natur orient.	1	2	3	
1.	6		3	5	2	3	3	6			
2.	6		3	5	2	3	3	5			
3.	6	4	2		3	3	3		4		6
4.	6	4	2		3	3	3		4		6
5/6	praktikår		praktikår		praktikår		praktikår		praktikår		
7.	10								3	6	7
8.	10	6								5	7

Indgangsniveau

Fig. 4 viser strukturen i den gamle læreruddannelse. Den er som nævnt en efterligning af den danske 1954-læreruddannelseslov, idet man dog her af nødvendige grunde gjorde præparandklassen til en to-årig uddannelse, som blev betegnet basisuddannelse. Basisuddannelsen indeholdt samtlige skolefag og afsluttedes med eksamen. I den tre-årige pædagogiske overbygning gives der undervisning i 2 liniefag, pædagogik/undervisningslære og psykologi samt formning, idræt, sang/musik, sløjd og håndarbejde.

I den nye uddannelse er indgangsniveauet hævet, i første række naturligvis for at opnå et højere fagligt niveau i takt med kravene i folkeskolen. Medbestemmende har også været, at der skulle indføres HF-kursus i Grønland (det skete i august 1977), og det var ikke hensigtsmæssigt at have en basisuddannelse løbende parallelt med en HF-uddannelse, da den første enstrengt sigtede mod læreruddannelsen, og dermed blev en blindgyde for de mennesker, der enten ikke kunne oprykkes i 1. seminarieklasser eller af andre grunde ikke ønskede læreruddannelsen alligevel.

Figur 4

3. s - klasse
2. s - klasse
1. s - klasse

2. basisår
1. basisår

Læreruddannelsesstruktur efter 1964-uddannelsen.

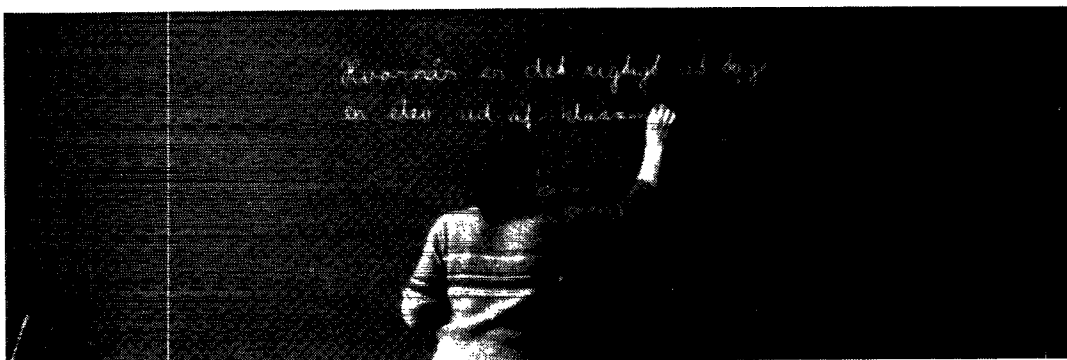
Indgangsniveauet blev herefter HF-eksamen med grønlandsk (dvs. grønlandsk som modersmål, dansk som 1. fremmedsprog og engelsk som 2. fremmedsprog. HF-kurset i Godthåb tilbyder ikke undervisning i tysk). For ikke at udelukke grønlandssprogede med HF-eksamen eller studentereksamen fra Danmark, optages disse på dispensation og tilbydes et særligt undervisningsforløb i grønlandsk i det første studieår.

Det grønlandske sprog

I den gamle læreruddannelse havde modersmålet grønlandsk en relativ beskedne plads. Timetallet var således mindre end for faget dansk. Sprogligt og kulturelt har dette ikke været holdbart. Det meste af undervisningen foregår i alle fag på dansk. Alle fags terminologier måtte den studerende tilegne sig på dansk, og han var så stort set overladt til sig selv, når han skulle undervise sine elever på deres modersmål og indgå i forældresamarbejde på et sprog, som godt nok var hans eget modersmål, men som han ikke havde fået lejlighed til at træne i sin professionelle oplæring til lærergerningen.

Den nye læreruddannelse imødekommer en del af dette problem. For det første har modersmålet fået tillagt 196 timer som fællesfag, og er hermed det største af fællesfagene efter det pædagogiske fagområde. Disse timer er bevidst lagt over 2 år, i året før praktikåret og i året forud for lærergerningen.

For det andet optages kun studerende med grønlandsk som modersmål. Det betyder, at undervisningen kan foregå på grønlandsk, hvis læreren er grøn-

Fra seminariet. Fot.: Åge Lyberth.

landsksproget, og at gruppesamtaler og lign. i klassen kan foregå på grønlandsk. Dette sker også, selv om læreren kun er dansksproget. Det er således heller ikke længere krævet – som det var i den gamle læreruddannelse – at undervisningssproget er dansk.

Læreruddannelsens struktur

(Se fig. 3). Filosofien bag denne struktur er som tidligere nævnt at kvalificere læreren til både at undervise i bygdeskolen og på alle trin i byskolen, inklusive eksamensfagene i afgangsklasserne. Det er derfor nødvendigt både at tilbyde undervisning i mange fag og samtidig give mulighed for fordybelse i et enkelt fag: liniefaget.

Den studerende har kun ét liniefag, og liniefagsmulighederne er begrænsede: grønlandsk, dansk, engelsk, regning/matematik, fysik/kemi og kristendoms-kundskab/religion.

Dette hænger sammen med udviklingen i folkeskolen, hvor der kun er eksamensmulighed i de ovennævnte fag (hvortil kommer fagene tysk, fransk og latin, som fortsat i en årrække må bestrides af lærere uddannet i Danmark). Kul-

tur- og undervisningsdirektionen kan imidlertid lade oprette andre liniefag.

Valgfagene

Der gives undervisning i 6 valgfag: formning, husgerning, sang/musik, idræt, sløjd og håndarbejde. Heraf vælger den studerende tre. Timetallet er noget højere end i Danmark.

Det hænger sammen med, at der ikke er liniefagsmuligheder i disse fag, og at man anser det for vigtigt, at alle lærere har et rimeligt kendskab til skolens ikke-boglige fag.

Naturorientering og samfundsorientering med eskimologi

Som en nyskabelse er indført de to fag naturorientering og samfundsorientering med eskimologi. Denne fagtype kendes fra angelsaksiske uddannelser: *sciences og social studies*.

Den første består af elementer af naturgeografi, biologi og fysik/kemi, og den anden af elementer fra historie, eskimologi, kultur/humangeografi og samfunds-fag. Undervisningen bestrides af 2–3 lærere i hvert fag for at sikre det faglige niveau.

Indholdet tager udgangspunkt i arktiske forhold og består af en række emner, der både skal belyse nutidige biologiske/økologiske, teknologiske og fysisk/kemiske forhold om f.eks. råstoffer og forurening, og for samfundsorienterings vedkommende økonomiske, erhvervs-mæssige og kulturelle forhold med bl.a. udblik til andre INUIT-områder.

Ligesom for alle andre fag på seminariet gælder det om her, at den studerende får indsigt i fagets didaktiske og metodiske problemer med henblik på at udvikle faget som skolefag i Grønland.

Og på længere sigt kunne man håbe på, at det fører til, at folkeskolens fagorientering ikke blot ses som en snæver demografisk eller samfundshistorisk orientering, men at den naturvidenskabelige orientering er mindst lige så vigtig – ikke mindst i et samfund som det grønlandske, der er nødt til at basere sin indtægt på levende og ikke levende ressourcer.

For ikke at gøre eksamensbyrden for stor og for ikke mere eller mindre at lade undervisningen styre af et individuelt eksamenskapløb, er der ingen eksamen i de to fag, men afløsningsopgaver, der godkendes af fagets egne lærere.

Det pædagogiske fagområde

Den danske læreruddannelse af 1966 fik sin skikkelse på et tidspunkt, hvor der skete en eksplosion i pædagogisk (og navnlig didaktisk) tænkning, samtidig med at man i Danmark ikke ville begrænse undervisningen i pædagogik og psykologi til isolerede akademiske discipliner.

Det førte for det første til, at man »opfandt« faget undervisningslære, og for det andet at man ville lade grunddisciplinerne pædagogik, psykologi og undervisningslære munde ud i mere praktisk orienterede discipliner i, hvad der kom til at hedde speciale A, speciale B og speciale C (for henholdsvis begynderundervisningens, ungdomsundervisningens og specialundervisningens særlige didaktisk/metodiske problemer – tilmed er disse flere steder senere udvidet med speciale D og E).

I Grønland har vi gjort flere års erfaring med denne disciplininddeling og har også kunnet indhøste danske erfaringer, som i dag mere peger mod en integrering af hele det pædagogiske fagområde frem for en opsplitning i nye fagbåse i læreruddannelsen.

Hertil hører også i vores særlige situation, at vi ikke har råd til at uddanne lærere, der kun behersker begynderundervisningens problemer eller kun specialundervisningens problemer. En bygdelærer skal kunne klare det hele – og han er ret ofte temmelig alene om at klare det hele.

Situationen er ikke stort bedre i byerne, så længe over en tredjedel af timerne læses af danske lærere, og knap en tredjedel af timerne læses af ikke-pædagogisk uddannede timelærere. I en sådan beskæftigelsessituation er det nødvendigt, at den grønlandsksprogede, uddannede lærer kan træde ind fuldt kvalificeret på alle niveauer og i alle undervisningsformer.

Undervisningen i det pædagogiske fagområde, der med sine 616 timer tæller 25 % af læreruddannelsen, omfatter

Fra seminariet. Fot.: Age Lyberth.

derfor både grunddisciplinerne i pædagogik, psykologi og undervisningslære samt de mere anvendelsesorienterede discipliner fra specialerne.

I opbygningen af faget, der består af 9 hovedtemaer, er der lagt vægt på ikke at træne den studerende i de akademiske discipliner i sig selv, men på vidensområdets anvendelse i praksis. Dette skal dog ikke ses som et rent pragmatisk/teknologisk indhold, men tillige som en pædagogisk baggrundsviden for en lærers gerning.

Et særligt kendetegn her er, at 84 af timerne skal integreres med grønlandsk, dansk og regning/matematik med 28 timer til hver af de tre fag, som i nugældende rammeplan har 2 semesteruger timer til hvert fag. I disse timer gennemføres et fuldt to-lærersystem bestående af en lærer fra det pædagogiske fagområde og en lærer i henholdsvis grønlandsk, dansk og regning/matematik.

Disse timer bliver ikke anvendt til en rent teknisk tilrettelæggelse af undervisningen i de enkelte fag, men til en pædagogisk og faglig afklaring af fagene som

skolefag. Da læreruddannelsen endnu er ny, er erfaringerne på dette område sparsomme. Men det er givet vigtigt på længere sigt at sikre den størst mulige integration mellem læreruddannelsens pædagogiske fagområde og de fag i læreruddannelsen, der tillige er skolefag.

Praktisk skolegerning

Læreruddannelsen er en pædagogisk uddannelse. Dens formål er at uddanne lærere til en eksisterende skole, heri også medregnet en uddannelse til at forstå denne skole pædagogisk og fagligt, og også at bidrage til at forny den.

I læreruddannelsens formålsparagraf har vi bevaret en formulering, som tidligere fandtes i den danske uddannelse, men som nu er gledet ud, nemlig at den studerende skal være med til »at klarlægge lærergerningens etiske, kulturelle og samfundsmæssige betydning«.

Dette kræver naturligvis et højt kundskabsniveau, men så sandelig også en føling med, hvad der rører sig blandt forældre og børn i Grønland i dag, som kun kan erhverves gennem praktisk skolevirksomhed.

Praktisk skolegerning skal naturligvis teknisk dygtiggøre den kommende lærer, men praktisk skolegerning er ikke et fag eller en disciplin i sig selv. Den skal også bidrage til, at den studerende får en føling med skolens daglige liv, for mere kvalificeret at kunne bidrage til netop lærergerningens etiske, kulturelle og samfundsmæssige betydning.

Hos os har vi praktik i alle fire årgange. Praktikken i 1. årgang er en 2 ugers observations- og »indlevelses«-praktik. Ordet indlevelse betyder, at vi

i samarbejde med praktikskolerne forsøger at give flest mulige oplevelser, der har med skolelivet at gøre.

Praktikken i 2. årgang er en 3 ugers periodepraktik, hvor praktikanten går ind i så at sige alle klassetrin, af praktiske grunde dog ikke i eksamensklasserne, da vi kun har tre praktikskoler i Godthåb, og eksamensklasserne fortrinsvis reserveres til en særlig liniefagspraktik i 4. årgang af 4 ugers varighed, og denne nødvendigvis må gribe ind i skolernes afgangs- og eksamensklasser.

I de ovennævnte tre praktikformer afgiver skolerne ingen praktikkarakterer, men alene et »godkendt« eller »ikke godkendt« kriterium. Dette gælder dog ikke praktikken i 1. årgang, hvor der ikke gives nogen vurdering.

Helårs-praktik

Hele tredje studieår er praktikår, som skal finde sted ved en af folkeskolerne i Grønland, dvs. ikke blot i Godthåb, men langs hele kysten. Baggrunden for helårspraktikken er kort beskrevet denne: I den gamle læreruddannelse af 1964 var der som tidligere nævnt en præparandklasse, der senere blev til to år, kaldt basisuddannelse.

Tillige indgik dengang 1 års teoretisk uddannelse ved et dansk seminarium. Især Haslev og Vordingborg seminarier har her været værter. Af flere grunde blev dette Danmarks-år afskaffet. Dels var det umuligt at indpasse opholdet i en allerede dengang ny læreruddannelse i Danmark med den eksisterende uddannelsesstruktur i Grønland, hvorfor man ikke opnåede de resultater, man sigtede til, dels klagede de studerende over

separationen fra familie og venner i Grønland.

Det førte til, at man afskaffede Danmarks-året og lod det erstatte af et ekstra år i Grønland, hvor det halve år imidlertid indgik som et praktikophold ved en skole i Grønland, fortrinsvis uden for Godthåb. Dette fandt første gang sted i skoleåret 1977/78.

Set med skolemyndighedernes øjne var denne halvårspraktik noget af en appelsin i turbanen, idet den kunne dække (om end kun) en begrænset del af manglen på grønlandsksprogede uddannede lærere. Men meget hurtigt blev det klart, at praktiktjenesten på kysten var og fortsat skulle være et pædagogisk led i læreruddannelsen og ikke blot en nødforanstaltning til hurtigere at dække lærerbehoget.

En ekstra foranstaltning ved at afskaffe Danmarks-året var iøvrigt, at pengene til Danmarksrejsen kunne frigøres til en særlig studierejse. Denne studierejse har i de forløbne år givet klasser mulighed for særlige »udblikrejser« til eskimo- og indianerområder i Canada og Alaska samt til Island.

Praktikårets funktion

Da den nye læreruddannelse skulle beskrives, havde man allerede haft flere års god erfaring med halvårspraktik, men der var både fra skolevæsenets side og fra seminariets side ønske om at udstrække dette halvår til et helt år.

Praktikåret ligger sent i uddannelsesforløbet: i 3. år eller om man vil i næstsidste år. Det hænger sammen med, at både skolevæsenet og seminariet skal have glæde af denne placering.

Fra seminariet. Fot.: Åge Lyberth.

Set med skolens øjne er det klart, at en lærerstuderende, der først har gennemgået den grønlandske HF-uddannelse og derefter 2 års seminarieuddannelse, hvor fagene dansk, kristendom, regning/matematik, naturorientering og samfundsorientering samt husgerning og formning og retorik er afsluttet, er bedre at få ud som lærere frem for novicer i flere fag.

Set med seminariets øjne kommer disse »næsten færdige lærere« tilbage til

seminariet med en stor appetit på en uddannelse, som skulle være i stand til at fuldkommengøre teoretisk viden med praktisk nødvendighed. Af samme grund er der få fag tilbage i 4. studieår, men til gengæld har disse fag et relativt stort timetal.

Derfor er fagene det pædagogiske fagområde, modersmålet grønlandsk og linjefaget reserveret med det største timetal til sidste studieår. Og erfaringen fra vores nuværende halvårspraktik viser, at

de studerende kommer tilbage til seminariet med et selverkendt behov for teoretisk viden, og som lærer kan man iagttage, at den studerende er i stand til at tage imod og behandle særdeles overordnede etiske og metateoretiske problemer, som nu udfylder tomrum, der kun opstår, efter at man har befundet sig i længere tid i en rent praktisk situation.

Indholdet i denne helårspraktik (og det gjaldt også den hidtil kendte halvårspraktik) er ikke den samme som danske lærere endnu husker under betegnelsen »på græs«. Helårspraktikken består af tre dele:

- 1) Selvstændige undervisningstimer, ca. 15 ugentlige lektioner.
- 2) Egentlige praktiktimer, 5 ugentlige, hvor både praktiklærer og praktikant skal være til stede, og hertil hører 1–3 konferencetimer ugentligt.
- 3) Pålagte opgaver fra seminariet. Helårspraktikanten skal ialt besvare 4 opgaver. Alle opgaverne skal tage udgangspunkt i praktikantens egen undervisning eller i forhold, der vedrører praktikskolen. Opgaverne skal godkendes af seminariet, og godkendelsen er en forudsætning for oprykning i 4. studieår.

Opgave-besvarelsene indgår herefter i undervisningen i 4. studieår, hvor de danner udgangspunkt for det videre teoretiske arbejde. Hermed sikres en vekselvirkning mellem praksis og teori, som tit efterlyses, og som navnlig er vigtig i en læreruddannelse.

I praktikåret får den studerende løn svarende til en kvotaløn (15/27) af lærerløn på begynderløntrin. Og hvad

Fra seminariet. Fot.: Age Lyberth.

de selvstændige undervisningstimer angår, har han samme rettigheder og pligter som en tjenestemandsansat lærer.

Mødepligt

Med undtagelse af liniefaget er der mødepligt til samtlige fag i den grønlandske læreruddannelse.

Filosofien bag kravet om mødepligt er, at læreruddannelsen er en kollektiv uddannelse, der ikke må dikteres af et individuelt (og ofte asocialt) eksamensræs. Til kollektiviteten hører, at både planlægning og undervisningens udførelse ifølge læreruddannelsens bekendtgørelse skal aftales mellem lærere og studerende, og vi har ment, at denne fælles planlægning og den fælles justering af den løbende undervisning kun kan finde sted, hvis både studerende og lærere er til stede.

Den danske læreruddannelse valgte mødefrihed i undervisningen, men af mange grunde har vi ikke kunnet se den indlysende ide i denne undervisningsform. For det første ville undervisningen ikke kunne planlægges demokratisk og justeres i fællesskab, hvis ikke alle er

Dimittender foran seminariets hovedbygning, juni 1979. Fot.: Vagn Jørgensen.

til stede, for det andet appellerer mødefriheden til en særdeles lærerstyret undervisning, da læreren er det eneste sikre gennemgående element i undervisningen.

For det tredje kan vi kun sikre den kollektive arbejdsform, som er et krav i de såkaldte konglomeratfag: det pædagogiske fagområde, naturorientering og samfundsorientering med eskimologi, hvor grupper af studerende forventes at udføre projektopgaver i fællesskab.

For det fjerde er kollegieforholdene med meget små værelser til den enkelte studerende af en sådan art, at vi ikke kan skabe velegnede hjemmestudieforhold,

og for det femte er adgangen til ny information væsentligt mindre i Grønland end i Europa, i mange tilfælde sidder faglæreren inde med den friskeste nyhedsinformation.

Men overordnet alle disse forhold er dog, at vi betragter læreruddannelsen som en art kollektiv uddannelse, da en lærer ikke blot er en håndværker, der opererer bag sin lukkede dør, men en professionel samfundsdeltagere, der bl.a. skal medvirke til at »klarlægge lærergeringens etiske, kulturelle og samfundsmæssige betydning«, og det kan kun vanskeligt ske i isolerede individuelle forløb.